

Nr 19.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående sådan ändring av § 36 riksdagsordningen, att kamrarnas allmänna beredningsutskott sammanföras till ett för båda kamrarna gemensamt beredningsutskott.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna, nr 67 i första kammaren av herr *Andersson, Birger m. fl.* och nr 11 i andra kammaren av herr *Edberg m. fl.*, hemställes, »att riksdagen måtte besluta att uppdra åt konstitutionsutskottet att till 1952 års riksdag framkomma med sådant förslag till ändring av riksdagsordningens § 36 att de båda kamrarnas separata allmänna beredningsutskott avskaffas och ersättas med ett för båda kamrarna gemensamt allmänt beredningsutskott».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

De allmänna beredningsutskotten, som inrättades 1949, äro efterföljare till de tillfälliga utskott, som tillkommo i samband med representationsreformen 1866. Motiveringen för de tillfälliga utskottens inrättande var önskemålet, att de olikartade frågor, som under ständsriksdagen handlagts av allmänna besvär- och ekonomiutskottet, i stället borde handläggas av inom varje kammare speciellt sakkunniga personer, som för en bestämd fråga fingo utgöra ett tillfälligt utskott. På grund av det stora antal motioner, som hänvisades till tillfälliga utskott, kommo dessa emellertid att få karaktären av permanenta kammarutskott, som tillsattes redan vid riksdagens början. Förutom att de tillfälliga utskotten sålunda ej kommo att motsvara sitt syfte att vara utredningsorgan, som kunde avpassas efter föreliggande frågor, ansågs även den dubbla utskottsbehandling, som var en konsekvens av att motionerna i allt större utsträckning väcktes likalydande i båda kamrarna, vara föga rationell.

Den år 1943 tillsatta kommittén för revision av riksdagens arbetsformer underströk i sitt år 1944 avgivna betänkande (SOU 1944: 8) de allvarliga olägenheter, som voro förenade med den dubbla utskottsbehandlingen, men de sakkunniga avstodo likväl från att föreslå de tillfälliga utskottens avskaffande. Anledningen härtill var de sakkunnigas önskan att icke minska möjligheterna för andra kammarens ledamöter att bliva sysselsatta i utskottsarbete.

I sitt år 1947 avgivna betänkande fann 1946 års sakkunniga för riksdagens arbetsformer (SOU 1947:79) mycket av den mot de tillfälliga utskotten framförda kritiken vara berättigat. De sakkunniga föreslogo, att en del av de frågor, som tidigare behandlats av tillfälligt utskott, skulle överföras till bankoutskottet. Genom en sådan kompetensfördelning ansågo de sakkunniga, att de tillfälliga utskottens antal skulle kunna reduceras till ett utskott för varje kammare. Som en konsekvens av att utskotten utvecklats till permanenta kammarutskott föreslogo de sakkunniga, att beteckningen måtte ändras till allmänna beredningsutskott. I Kungl. Maj:ts proposition (nr 244) till 1948 års riksdag med förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen framhöll föredragande departementschefen, att de sakkunnigas förslag om de tillfälliga utskottens ersättande med ett allmänt beredningsutskott för vardera kammaren syntes vara väl motiverat. Det särskilda utskott (utlåtande nr 1), som hade att behandla propositionen, tillstyrkte förslaget i berörda del och riksdagen antog detsamma som vilande för fortsatt grundlagsenlig behandling, varefter det slutgiltigt antogs vid 1949 års riksdag. Ledamotsantalet i första kammarens allmänna beredningsutskott bestämdes till tolv, medan det av andra kammaren tillsatta utskottet skulle bestå av tjugu ledamöter. Härtill kommer av kamrarna utsedda suppleanter i dessa utskott.

Ersättandet av de tillfälliga utskotten med allmänna beredningsutskott innebar icke några förändringar i den dubbla utskottsbehandling, som ansetts vara en av de största olägenheterna med de tillfälliga utskotten. Den kritik, som i detta avseende riktats mot de tillfälliga utskotten, kan därför också framföras mot de allmänna beredningsutskotten. Genom överläggning mellan å ena sidan konstitutionsutskottets presidium och å andra sidan presidierna i beredningsutskotten har bekräftats, att den dubbla behandling, som är en konsekvens av att de allmänna beredningsutskotten ej äro gemensamma för båda kamrarna, är en betydande olägenhet i utskottsarbetet; inom beredningsutskottens presidier fanns en avgjord mening för ett sammanförande av kamrarnas allmänna beredningsutskott till ett för båda kamrarna gemensamt, ständigt utskott. Konstitutionsutskottet finner också avgörande skäl tala för förslaget om sammanförande av kamrarnas allmänna beredningsutskott till ett gemensamt utskott. Detta utskott bör enligt konstitutionsutskottets mening få karaktären av ständigt utskott och sålunda i alla avseenden bliva jämställt med de redan befintliga ständiga utskotten. Ej blott motioner utan även propositioner skola alltså, i den mån de ej tillhöra annat ständigt utskotts behandling, kunna hänvisas till allmänna beredningsutskottet. Ledamotsantalet synes lämpligen kunna bestämmas till tjugufyra — jämte suppleanter — dels med hänsyn till andrakammarledamöternas möjligheter att vinna sysselsättning i utskottsarbete dels också för att bereda bättre möjlighet åt det gemensamma allmänna beredningsutskottet att arbeta på avdelningar. Genom riks-

dagens ekonomibyrå har utskottet inhämtat, att möjligheter förefinnas att ordna lokaler åt det sålunda föreslagna utskottet. Utskottet har låtit upprätta förslag till ändrad lydelse av vederbörande paragrafer i regeringsformen och riksdagsordningen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner, antaga såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 53 regeringsformen samt § 36 mom. 1--2. § 44, § 55 mom. 2 samt §§ 59 och 63 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

(Nuvarande lydelse.)

§ 53

Varje riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett utrikesutskott, ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, tre lagutskott *samt* ett jordbruksutskott med den sammansättning och de uppgifter, som i riksdagsordningen bestämmas. *Vardera kammaren skall ock tillsätta ett allmänt beredningsutskott.*

Å riksdag — — — som erfordras.

(Föreslagen lydelse.)

§ 53

Varje riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett utrikesutskott, ett konstitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, tre lagutskott, ett jordbruksutskott *samt ett allmänt beredningsutskott* med den sammansättning och de uppgifter, som i riksdagsordningen bestämmas.

Å riksdag — — — som erfordras.

Övergångsstadgande.

Intill början av riksdagen näst efter den, under vilken den nya lydelsen av § 53 slutligt antagits, skall stadgandet i sin äldre lydelse alltjämt äga tillämpning.

Riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse.)

§ 36

1. Å varje riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett utrikesutskott, ett konstitu-

(Föreslagen lydelse.)

§ 36

1. Å varje riksdag skola, inom sex dagar efter dess öppnande, tillsättas: ett utrikesutskott, ett kon-

(Nuvarande lydelse.)

tionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, tre lagutskott *samt* ett jordbruksutskott. Dessa riksdagens ständiga utskott skola bestå: utrikesutskottet av sexton, konstitutionsutskottet av tjugu, statsutskottet av trettio, bevillningsutskottet av tjugu, bankoutskottet av sexton, varje lagutskott av sexton *samt* jordbruksutskottet av tjugu ledamöter, vilka vardera kammaren till halva antalet inom sig väljer; ankommande på kamrarnas sammanstående beslut att, när sådant finnes vara av nöden, tillsätta särskilt utskott för upptagande av frågor, som tillhöra ständigt utskotts behandling, så ock att, därest annat utskott än utrikesutskottet anmäler behov av förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

(Jfr nedan § 44.)

2. För att upptaga inom riksdagen väckta frågor, som icke tillhöra förenämnda utskotts behandling, men äro av beskaffenhet att utskotts yttrande däröver erfordras, skall inom tid som i 1 mom. sägs av vardera kammaren tillsättas ett allmänt beredningsutskott. Det inom första kammaren tillsatta utskottet skall bestå av tolv ledamöter och

(Föreslagen lydelse.)

stitutionsutskott, ett statsutskott, ett bevillningsutskott, ett bankoutskott, tre lagutskott, ett jordbruksutskott *samt ett allmänt beredningsutskott*. Dessa riksdagens ständiga utskott skola bestå: utrikesutskottet av sexton, konstitutionsutskottet av tjugu, statsutskottet av trettio, bevillningsutskottet av tjugu, bankoutskottet av sexton, varje lagutskott av sexton, jordbruksutskottet av tjugu *samt allmänna beredningsutskottet av tjugufyra* ledamöter, vilka vardera kammaren till halva antalet inom sig väljer; ankommande på kamrarnas sammanstående beslut att, när sådant finnes vara av nöden, tillsätta särskilt utskott för upptagande av frågor, som tillhöra ständigt utskotts behandling, så ock att, därest annat utskott än utrikesutskottet anmäler behov av förstärkning i ledamöternas antal, sådant bevilja.

Finnes fråga äga nära samband med ämne, som tillhör visst ständigt utskotts behandling, må frågan kunna till nämnda utskott hänvisas, ändå att den enligt föreskrifterna i §§ 37—44 skolat handläggas av annat ständigt utskott.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

det inom andra kammaren tillsatta av tjugu ledamöter.

Väckes i någondera kammaren fråga, som blott rör kammaren enskilt, må inom kammaren tillsättas enskilt utskott, bestående av så många ledamöter, som kammaren aktar nödigt.

2. Väckes i någondera kammaren fråga, som blott rör kammaren enskilt, må inom kammaren tillsättas enskilt utskott, bestående av så många ledamöter, som kammaren aktar nödigt.

§ 44

Finnes fråga äga nära samband med ämne, som tillhör visst ständigt utskotts behandling, må frågan kunna till nämnda utskott hänvisas, ändå att den enligt föreskrifterna i §§ 37—43 skolat handläggas av annat ständigt utskott.

§ 44

Allmänna beredningsutskottet skall meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av de, såsom icke tillhörande annat utskotts behandling, från kamrarna dit hänvisade frågor av beskaffenhet att utskotts yttrande däröver erfordras.

§ 55

2. Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt utskotts behandling, kunna icke till avgörande i kammare företagas, innan utskott däröver avgivit yttrande. *Angår motion annat ämne, och rör det ej kammaren enskilt, kan motionen ej utan remiss till utskott bifallas.* Frågor, som röra någondera kammaren enskilt, må genast avgöras.

§ 55

2. Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt utskotts behandling, kunna icke till avgörande i kammare företagas, innan utskott däröver avgivit yttrande. Frågor, som röra någondera kammaren enskilt, må genast avgöras.

§ 59

Betänkande, som — — — avgörande företagas.

§ 59

Betänkande, som — — — avgörande företagas.

(Nuvarande lydelse.)

Betänkande, som avgivits av allmänt beredningsutskott, föredrages i den kammare, som utskottet tillsatt, och förfäres därefter vidare med målet, såsom nyss är sagt.

Utskotts förberedande — — —
bordläggning begär.

§ 63

När fråga — — — utskottet återförvisa.

Stanna kamrarna — — — kamrarna inkomma.

Om frågan varit av allmänt beredningsutskott handlagd och den kammare, som utskottet tillsatt, icke avslår den i frågan väckta motion, skall beslutet genom utdrag av protokollet delgivas medkammaren, som därpå om frågan beslutar antingen genast eller efter dess hänvisning till det inom kammaren tillsatta allmänna beredningsutskottet. Därest kammaren då icke antager det av den kammare, som saken först handlagt, fattade beslut, var der det avslaget eller med ändring återlämnat till sistnämnda kammare, vilken i senare fallet har att målet till ny överläggning företaga samt äger att, om medkammarens beslut icke oförändrat antages, ärendet dit ånyo överlämna till förnyad omprövning.

Vad kamrarna — — — sessionen förfallit.

(Föreslagen lydelse.)

Utskotts förberedande — — —
bordläggning begär.

§ 63

När fråga — — — utskottet återförvisa.

Stanna kamrarna — — — kamrarna inkomma.

Vad kamrarna — — — sessionen förfallit.

Övergångsstadgande.

Intill början av riksdagen näst efter den, under vilken den nya lydelsen av § 36 mom. 1—2, § 44, § 55 mom. 2 samt §§ 59 och 63 slut-

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

ligt antagits, skola stadgandena i deras äldre lydelse alltjämt äga tillämpning.

Stockholm den 24 april 1951.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Karl August Johanson, Björck,* Lindén, Hällgren,* Gustav Emil Andersson, Bergh, Damström, Arrhén* och Georg Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Hallén,* Fast, Pettersson i Norregård,* Norén, Spångberg, Hammar, Håstad, Edberg och Löfroth.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation:

av herr *Håstad*, som ansett att utskottets utlåtande bort hava haft följande lydelse:

Redan den omständigheten att de nya beredningsutskotten endast fungerat under halvannan riksdag talar för att riksdagen bör vänta åtminstone till sista året i denna andrakammarperiod innan en ny ändring av utskottsorganisationen till äventyrs beslutas. De erfarenheter, som hittills samlats, spänna över alltför ringa tidrymd för att ett beslut i denna grundlagsfråga skall hasta, helst som det tänkta gemensamma ständiga beredningsutskottet ändock icke kan träda i funktion förrän tidigast vid 1954 års riksdag.

När de nya beredningsutskotten på sin tid föreslogos av 1946 års kommitté angående riksdagens arbetsformer, utgjorde ett av huvudmotiven att riksdagen i stället för de förutvarande små tillfälliga utskotten skulle få större, representativare, allsidigt sakkunnigare. Detta framstod desto mera motiverat som de frågor, vilka hänskjutas till beredningsutskott, omfatta de mest vitt skilda samhällsområden. Särskilt för andra kammarens del spelade också önskvärdheten att bereda så många ledamöter som

möjligt ett självständigt, mer omfattande utskottsarbete en viktig roll. Genom att andra kammarens medlemstal i utskottet måste anpassas efter första kammarens, skulle vid ett bifall till motionen andra kammarens kontingent i beredningsutskottet minskas från 20 till 12. Detta innebure att åtta representanter från denna kammare, företrädande olika intressen, insikter, landsändar och partier elimineras när de mycket skiftande ämnen, som falla inom beredningsutskottets kompetens, skola beredas. Det är svårt att finna något motiv för denna inskränkning av »sysselsättningen». Snarare hade det varit bäst att överväga, om icke andra kammarens beredningsutskott borde i fråga om numerären ändras till ett tjugofyramannautskott, så att ytterligare fyra måtte beredas tillfälle att medverka vid dess arbete.

Utskottet kan därjämte icke helt dela motionärernas synpunkter att den förenkling av beredningsproceduren, som skulle vinnas genom sammanslagning av de bägge nuvarande kammarutskotten, uteslutande innebära en fördel. Ett visst samarbete mellan utskotten är förvisso önskligt men ett sådant samarbete torde näppeligen vara svårare att åstadkomma nu än det var på de gamla tillfälliga utskottens tid. Därtill kommer att den successiva behandlingen av ärenden i vissa fall erbjuder den bästa garantien för grundlig prövning och mot förhastade beslut. Denna grundlighet kan vara särskilt påkallad, när det gäller beslut i frågor, vilka icke på sätt som propositioner varit föremål för den mest samvetsgranna beredning av ämbetsverk och regeringen.

Slutligen finner utskottet det tvivelaktigt, om det nya gemensamma beredningsutskottet skall ges kompetens att behandla även propositioner. Något behov härav har ej påvisats, och detta spörsmål har ej heller ens nämnts i motionerna. Den hittillsvarande utskottsordningen i den svenska riksdagen har baserats på principen att uppräknigen av den kompetens, som tillkommer olika ständiga utskott, skall vara fullständig och täcka hela fältet. Att även i detta hänseende jämställa det allmänna beredningsutskottet med övriga ständiga utskott bryter således mot en hävdvunnen grundlagsregel, mot vilken veterligen aldrig någon anmärkning riktats.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner I: 67 och II: 11 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.
